

MYTHISCHE FIETSTOCHTEN

in

EUROPA

*Verken de meest indrukwekkende
fietsroutes in Europa*

INHOUD

INLEIDING	4		
NOORD-EUROPA			
 Op zoek naar de lente (Engeland)	8	 In de Vallei van de Dood (Italië)	166
 De Berlijnse Muur (Duitsland)	14	 Rustig door Frankrijk (Frankrijk)	172
 Cape Wrath en het wilde noordwesten (Schotland)	20	 Oversteek van de Sierra Nevada (Spanje)	178
 De South Downs Way (Engeland)	26	 De Tour du Mont Blanc (Frankrijk, Zwitserland, Italië)	186
 De Styrkeprøven (Noorwegen)	32	 Glooiend door barok Sicilië (Italië)	192
 Een dubbele Snowdon (Wales)	38	 De Col de Portet (op een vouwfiets) (Frankrijk)	198
 De bieren van Vlaanderen (België)	44	 De Trans Dolomiti (Italië)	204
 Van zee tot zee (Engeland)	50	 De lessen van de Hel van het Noorden (Frankrijk)	210
 Een Nederlandse zomervakantie (Nederland)	56	 De Rocacorba-test (Spanje)	216
 Historisch rijden op de Wayfarer Pass (Wales)	62	 Naar het einde van de wereld (Frankrijk)	222
 Een Baltische odyssee (Duitsland, Denemarken)	68	 De Hope 1000 (Zwitserland)	228
 Artistieke tocht door Kopenhagen (Denemarken)	74	 Mallorca's lentespeeltuin (Spanje)	234
 Gods eigen tocht (Engeland)	80	 De Turijn-Nice-rally (Italië, Frankrijk)	240
 De wilde kust van West-Cork (Ierland)	86	 De Transpyr (Spanje)	246
 Rond het Bodenmeer (Duitsland, Oostenrijk, Zwitserland)	92	 Een Corsicaanse uitdaging (Frankrijk)	252
 Naar de Buiten-Hebriden (Schotland)	98	OOST-EUROPA	
 Een Beierse biertocht (Duitsland)	104	 De Julische Alpen (Slovenië)	260
WEST-EUROPA		 In het Tatragebergte (Polen)	266
 Een oversteek van de Provençaalse Alpen (Frankrijk)	112	 Eilandhoppen in Kroatië (Kroatië)	272
 De witte wegen van Toscane (Italië)	118	 Het Trans Dinaricapad (Slovenië, Kroatië, BiH)	278
 Tweemaal de Galibier op (Frankrijk)	124	 Het oostelijke hart van de EuroVelo 6 (Hongarije, Bulgarije)	284
 In de Montañas Vacías (Spanje)	130	 De tocht van duizend jaar (Tsjechië)	290
 Een toast op de wijnen van Bourgondië (Frankrijk)	136	 Naar Durmitor en terug (Kroatië, BiH, Montenegro)	296
 Hoe de Pyreneeën te bedwingen (Frankrijk)	142	 Ontmoetingen in Macedonië (Noord-Macedonië)	302
 Langs de Donau (Oostenrijk)	148	 Turkije, Here I Come (van België naar Turkije)	308
 De 24 uur van Finale Ligure (Italië)	154		
 La Route des Grandes Alpes (Zwitserland, Frankrijk)	160	REGISTER	314

INLEIDING

Sinds de moderne 'veiligheidsfiets' voor het eerst in 1885 in Engeland werd geproduceerd, heeft deze vrucht van laat-Victoriaanse vindingrijkheid zijn weg gevonden naar de verste uithoeken van de planeet. Toch weet elke fietser dat alle wegen teruggaan naar de Oude Wereld, naar Europa. Naar zijn legendarische bergketens, rivieren en kustlijnen, zijn historische steden en talloze culturen, en naar de wegen, zijwegen en paden die op dit compacte continent in een paar uur van een alpenweide naar een stadscafé kunnen slingeren. Het is de plaats van de Tour de France en de Giro d'Italia, naast gerespecteerde eendaagse 'klassiekers' als Parijs-Roubaix. Voor degenen die de Alpencols willen opzwoegen en over de kasseien rammelen, herinnerend aan illustere voorgangers als Coppi en Merkcx, Sagan en Froome, Deignan en Vos, lees verder. Maar 'mythisch' is een bijvoeglijk naamwoord dat verder gaat dan het evenaren van de sportieve prestaties van het professionele peloton. Bikepacking – backpacking op een fiets – was ooit een niche, maar is nu een bloeiend internationaal fenomeen, waarbij liefhebbers online routes, tips en inspiratie uitwisselen, met een steeds groter wordend circuit van wedstrijden, rally's en evenementen. Lael Wilcox, de vrouwelijke recordhouder van de Tour Divide in Noord-Amerika, schrijft over de Hope 1000: een droom van een bikepacktocht door de Zwitserse Alpen. Emily Chappell herinnert zich de hoogte- en dieptepunten van het rijden van de Transcontinental, een wedstrijd door heel Europa waarbij de deelnemers alles zelf moeten voorzien (ze was in 2016 als eerste vrouw weer thuis). Wat kan mythisch in Europa nog meer betekenen? Voor Cass Gilbert en zijn gezin, onder wie zijn jonge zoon Sage, betekende het een zomertocht door Nederland. Voor culinair journalist Felicity Cloake was het genieten van de geweldige wijnen en gerechten van Bourgondië, 'de buik van Frankrijk'. Voor Rob Penn was het een race tegen de klok: zou hij een

wegoversteek door de Franse Pyreneeën in minder dan honderd uur kunnen voltooien? Niet iedereen kan een sabbatical nemen om te fietsen, daarom biedt dit boek verschillende opties. Sommige van deze tochten duren maar een paar uur, andere een dag of twee, een week of langer dan een maand. Meestal zijn er geen tijden gespecificeerd – iedereen is anders; neem zoveel tijd als je wilt. In plaats daarvan geven we een algemene indicatie of een tocht eenvoudig (wat betreft terrein, afstand, klimaat) of uitdagend is (meer heuvels, langere afstanden, minder snackstops). Deze verhalen willen je inspireren om te gaan fietsen (stof hem zo nodig af en pomp je banden op) en iets nieuws te gaan verkennen met de wind door je haren. Fietsen is de perfecte manier van vervoer voor de reisliever. Het stelt je in staat om een grotere afstand af te leggen dan te voet, maar zonder de begrenzingen van een auto. Geef jezelf over aan de omgeving, op eigen kracht, onafhankelijk, en jezelf voortdurend afvragend 'Hoe zou het daar zijn?'. De fietser is vrij om zijn eigen koers te bepalen, zijn grenzen te verkennen of om even af te stappen. Hopelijk bewijst dit boek dat er geen betere manier is om een plek, een cultuur en de bevolking te ervaren dan met de fiets. En zoals enkele verhalen aantonen, opent de aankomst op een fiets deuren, letterlijk en figuurlijk.

HOE GEBRUIK JE DIT BOEK?

De hoofdverhalen in elk regionaal hoofdstuk omvatten verslagen uit de eerste hand van fantastische tochten in Europa. Elk verhaal geeft praktische info om een tocht te plannen – wat is de beste tijd van het jaar, hoe kom je er, waar overnacht je? Daarnaast moeten deze verhalen je enthousiast maken voor andere trips. Daarvoor dient dan ook het 'meer van dit'-deel, met suggesties voor vergelijkbare tochten. Vaak zijn dit bekende routes of paden.

NOORD- EUROPA

*Onderweg naar
Cape Wrath, Noordwest-
Schotland (zie blz. 20)*

OP ZOEK NAAR DE LENTE

Max Leonards tocht in de eeuwenoude wielsporen van de dichter Edward Thomas onthult een visie op Engeland uit een ander tijdperk.

Op Goede Vrijdag 1913 vertrok de dichter en landschapsschrijver Edward Thomas vanuit Londen voor een bedevaart op de fiets. Zoals hij later schreef in de openingsregels van *In Pursuit of Spring*: 'Dit is het verslag van een reis van Londen naar de Quantock Hills – naar Nether Stowey, Kilve, Crowcombe en West Bagborough, naar het punt waar de Taunton-Bridgwatersweg hoog over de heuvels loopt en heel Exmoor erachter, alle Mendips ervoor, en links de zee toont...'

In de Quantocks schreef zijn literaire held Samuel Taylor Coleridge *The Rime of the Ancient Mariner*, maar dit fietsavontuur was ook een daad van vertrouwen – vertrouwen dat de lange winter

zou eindigen en dat de herlevende lente de wereld nieuw leven zou inblazen.

Thomas' verslag is zo gedetailleerd, dat je zijn route kunt reconstrueren vanaf zijn voordeur in Clapham in Zuidwest-Londen tot aan de top van Cothelstone Hill, waar hij stopte – en dat is precies wat mijn vriend Andy en ik deden, op Goede Vrijdag honderd jaar later. Vrij snel, rond Morden, maakte het landschap van voorsteden plaats voor fragmentarische akkers en vervolgens het echte platteland. In Thomas' dagen waren deze geasfalteerde wegen waarschijnlijk karrenpaden, maar hij zou de veranderende seizoenen in de hagen nog steeds hebben herkend – speenkruid, sleutelbloem, sleedoorn

en boshyacint, die hij zo welsprekend beschrijft als strijdend tegen de terugtrekkende kou.

Thomas deed deze tocht in een week, op een fiets zonder versnellingen met slechte remmen. Wij hadden meerdere versnellingen, fietstassen en toerfietsen met schijfremmen en besloten de rit daarom in drie dagen te doen. Na de hoofdwegen vanuit Londen kozen we de zijwegen van Surrey – de verborgen weggetjes, ruiterroutes en modderige paden parallel aan de belangrijkste asfaltverkeersaders, dicht bij wat Thomas zelf zou hebben ervaren.

De eerste nacht waren we van plan in de Mill Arms te logeren, in Dunbridge in de Test Valley in Hampshire, een herberg waar Thomas werd afgewezen toen hij op zoek was naar een bed voor de nacht. Gelukkig hadden we een kamer gereserveerd via internet en zo stapten we – met een rode zon onder de kale bomen en avondnevel die over de velden met schapen neerdaalde – van onze fietsen voor een welverdiende douche, een diner en een paar pinten lokaal bier.

De volgende ochtend wachtte ons een 160 km lange rit. Hij begon onder de heuvelrug van Dean Hill in Hampshire en voerde ons door Salisbury, langs militairen op oefening op het krijtachtige plateau van Salisbury Plain (waarvoor een omweg nodig was omdat er rode vlagen wapperden bij de wegen die Thomas nam) en rond Trowbridge. We reden door pittoreske dorpen en langs eerbiedwaardige statige huizen en kasteelruïnes, en bedwongen nog een reeks heuvels, steil omhoog over de oostelijke heuvelrug van de

‘Thomas zou de veranderende seizoenen in de hagen nog steeds hebben herkend – speenkruid, sleedoorn en boshyacint.’

Mendips. Daar in het verlaten hoogland hadden we de door hekken omzoomde weggetjes helemaal voor onszelf, met uitzondering van een vriendelijke lokale fietser en een man die zijn hond uitliet. Met het grootste deel van de dag klimmen in de laatste 35 km voelde het goed om in de schemering te versnellen naar Shepton Mallet, waar we bleven overnachten.

Onze laatste dag zou de kortste, maar ook de natste zijn. 's Nachts had de vertrekkende winter koude wind en wolken naar Somerset gestuurd. We vertrokken bij het geluid van zachte regendruppels en van banden op nat asfalt. Van Wells tot Glastonbury nam de regen toe. Hij werd heviger bij de beklimming van de Polden Hills, waar het uitzicht op de Somerset Levels werd verhuld door mist. Maar met elke pedaalslag in de westenwind lieten we het slechte weer achter ons en al snel kwam de zon voorzichtig weer tevoorschijn.

Bij Bridgwater tankten we bij en overwogen de uitdaging die voor ons lag: de Quantock Hills die donker aan de horizon lagen. Thomas' route leidt langs de noordrand, bijna tot de zee, met schitterende uitzichten op het Bristol Channel en de blauwe heuvels van Wales,

POËZIE EN PINTEN

Edward Thomas' verslag vermeldt veel van de pubs langs de weg naar Somerset: The Rose and Thistle, The Holly Bush, The Jolly Sailor, The Black Horse, The Barley Mow, The Bell, The Rose and Crown, The Mill Arms, The Ship, The Thatched Cottage Inn, The Hood Arms... om er maar een paar te noemen! Veel van deze pubs bestaan nog steeds, en ze bevinden zich in enkele van de mooiste landschappen van Zuid-Engeland. Proost!

Van links: in de Wiltshire Hills; Edward Thomas' foto van Hemington, Avon; Thomas zelf. Vorige bladzijde: rijdend vanuit West Dean

en dan door het dorp Nether Stowey waar Coleridge woonde. En vervolgens omhoog, langs steile weggetjes met afwisselend zon en wolken, naar Cothelstone Hill – waar Thomas verkondigde dat hij 'Winter's Grave' had gevonden, en waar hij zijn reis beëindigde. Na een steile klim naar het hoogtepunt van de Taunton-Bridgwaterweg stopten we, namen een paar foto's en lazen de laatste regels van zijn boek. Tevreden daalden we af naar Taunton om de trein terug te nemen naar huis, waar de 21ste-eeuwse beschaving wachtte. Hoe ging Thomas terug? In het boek zegt hij alleen: 'Ik had er alle vertrouwen in dat ik weer naar huis kon rijden en overal langs de weg de lente kon vinden.'

Een van de geneugten van het lezen van Thomas' verslag is zijn beschrijving van een verloren wereld – vrijwel zonder auto's, waarin het plattelandsleven weinig is veranderd. Op bepaalde delen van onze rit – op bospaden of in de Quantocks zelf, waar sommige van de modderige wegen meer getekend waren door paardenhoeven dan autobanden – was het bijna mogelijk om te geloven dat zijn wereld nog bestond. Maar in werkelijkheid verdween hij niet lang nadat Thomas hem op papier had vastgelegd: in 1914 veegde de Eerste Wereldoorlog al het oude weg.

Thomas heeft het ook niet overleefd. Hij nam dienst in 1915 en sneuvelde in 1917, getroffen door een granaat toen hij uit een loopgraaf opstond om zijn pijp aan te steken. Altijd een pacifist, gaf hij toch zijn leven voor het land waarvan hij hield. **ML**

PRAKTISCHE INFO

Begin // Edward Thomas' huis, Shelgate Road nummer 61, Clapham, Londen

Einde // Cothelstone Hill, the Quantocks

Afstand // 400 km. (Let op: de Mendips en de Quantocks kunnen steil zijn).

Vervoer (heen en terug) // Clapham Junction is het dichtstbijzijnde station om te beginnen, Taunton aan het einde van de tocht.

Beste tijd // In de lente voor de volledige ervaring, als je *In Pursuit of Spring* hebt gelezen.

Uitrusting // Dit is een meerdaagse tocht, dus wat extra kleding en lichte schoenen (of slippers) voor de avonden zijn aan te raden. Ook een goede regenjas voor de buien in april.

Kaart // www.strava.com/routes/281632

Hiernaast: op weg naar Wasdale,
Cumbria; de Transfagarasan,
Roemenië

MEER VAN DIT LITERAIRE BEDEVAARTEN

FIETSEN IN HET LAKE DISTRICT, ENGELAND

Zwerf eenzaam als een wolk door het Lake District in Cumbria, Noordwest-Engeland, en geniet van de landschappen die romantische dichters als William Wordsworth, Robert Southey en Samuel Taylor Coleridge inspireerden. Er zijn geweldige wegritten in de Lakes te maken; maar waarom neem je geen mountainbike vanuit Dove Cottage, William en Dorothy Wordsworths huis in Grasmere, naar Ullswater, waar Wordsworth naar verluidt zijn narcissen in de wind zag wuiven. Of begin voor een uitdagend gemengd terrein in Wasdale Head en klim over de 488 m hoge Sty Head. De route heuvelafwaarts naar Borrowdale is leuk, maar wanneer je de weg bereikt ga je linksaf voor een beklimming van de Honister Pass. Volg deze met Scarth Gap en Black Sail Pass voordat je weer afdaalt naar Wasdale Head voor een welverdiende pint. Vond je het zwaar? In 1893 stak een man genaamd Amos Sugden Sty Head over op een fiets met massieve banden die 23 kg woog!
Begin/einde // Wasdale Head
Afstand // 25 km

FIETSEN MET EEN EZEL IN DE CEVENNEN, FRANKRIJK

In 1878 was Robert Louis Stevenson eind twintig, met een fragiele gezondheid en herstellend van een liefdesaffaire die zijn ouders niet goedkeurden. Dus ging hij naar het zuiden van Frankrijk, naar de ruige Cevennen, en begon een tocht. In tien dagen liep hij 193 km van Le Monastier-sur-Gazeille naar Saint-Jean-du-Gard. Deze tocht voerde hem door enkele van de meest afgelegen landschappen in Frankrijk – dit was wolf- en roversgebied – met alleen een koppige ezel genaamd Modestine als metgezel. Het resulterende boek, *Travels with a Donkey in the Cévennes* (1879), wordt beschouwd als een van de baanbrekende werken van de reisliteratuur. De route die hij nam is nu de GR70, een langeafstandspad, waar ook gefietst mag worden. Een groot deel van de route ligt boven de 1000 m, maar je kunt hem waarschijnlijk het beste doen in de zachte vroege herfst, wanneer het weer stabiel is en de bladeren van kleur veranderen.
Begin // Le Monastier-sur-Gazeille
Einde // Saint-Jean-du-Gard
Afstand // 193 km

DE TRANSFAGARASAN, ROEMENIË

De Transfagarasan, gebouwd door de Roemeense communistische dictator Nicolae Ceaușescu, is een militaire route. Hij is met dynamiet aangelegd door het midden van de Karpaten en verbindt Transsylvanië met Walachije via een reeks van 5 tunnels, 27 viaducten en meer dan 800 bruggen – naast talloze haarspeldbochten die als natte spaghetti door de bergen kronkelen. De weg werd tussen 1970 en 1974 aangelegd in afwachting van een Sovjetinvasie en is in totaal 114 km lang. Toch zijn de hellingen nergens steil. Top Gear noemde hem 'de beste rijweg ter wereld', hoewel hij ook bekendstaat als de 'Weg naar de wolken' en – vanwege het grote verlies aan levens tijdens de aanleg – 'Ceaușescu's Folly'. De route klimt naar 2042 m en passeert het schilderachtige Baleameer met waterval, naast, aan de zuidkant, het Poenarikasteel, thuisbasis van Vlad de Spietser, Bram Stokers inspiratie voor *Dracula*.
Begin // Cartisoara
Einde // Curtea de Arges
Afstand // 114 km

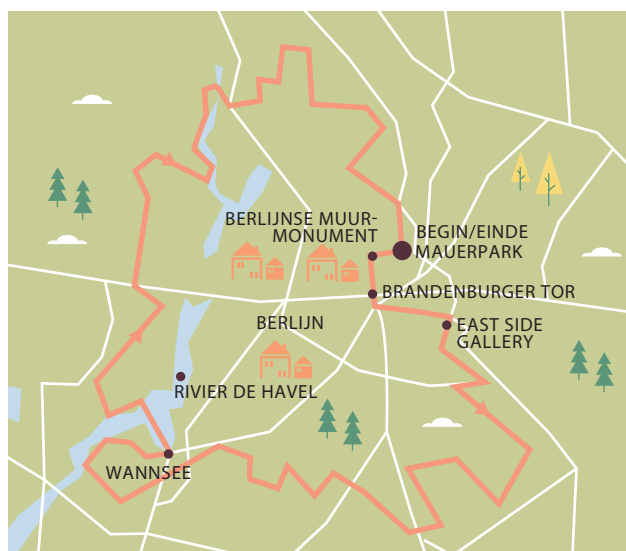
DE BERLIJNSE MUUR

*Waar ooit de Koude Oorlog heerste, vind je nu parken, galeries en hippe buurten.
Maar de stad kan haar grimmige verdeling niet vergeten.*

Het was nog niet eens 6 uur 's ochtends, maar het begon al licht te worden toen ik aankwam in het toepasselijk genaamde Mauerpark, of Muurpark, in het centrum van Berlijn. Het was 13 augustus – niet toevallig de 58ste verjaardag van de dag dat de Berlijnse Muur verrees – en ik was van plan om met vrienden de hele 155 km lengte van de beruchte barrière in een dag te rijden. Meer dan welke stad die ik ken, heeft Berlijn haar verleden tot een prominent onderdeel van haar bebouwde omgeving gemaakt. Er zijn tientallen gedenktekens, van de grimmige betonnen zuilen van het Monument voor de Vermoorde Joden van Europa tot duizenden koperen plaquettes op trottoirs, gewijd aan de slachtoffers van het naziregime. Ironisch genoeg was de Berlijnse Muur – de barrière die de stad synoniem maakte met het IJzeren Gordijn en de Koude Oorlog – jarenlang een uitzondering. Kort nadat Oost-Duitsers het recht hadden gekregen om de Muur in november 1989 vrij over te steken, werd het overgrote deel van het prikkeldraad, de betonnen barrières, landmijnen en wachttorens afgebroken en verwijderd. In de jaren 90 werden duizenden stukken van het nationaal symbool aan buitenlandse musea gegeven of door liefhebbers verzameld. Eersteklas onroerend goed in het midden van de stad werd verkocht aan ontwikkelaars, die op de voormalige 'dodenstrook' binnen korte tijd appartementen en kantoren bouwden.

In het afgelopen decennium is dat veranderd. De meeste Duitsers onder de veertig herinneren zich de Muur nauwelijks en in november 2019 leefde er geen Duitser onder de dertig toen de Muur de stad in tweeën splitste. Voor de meeste bewoners en toeristen voelt de Muur als oude geschiedenis. Dat is waarom het behoud van de restanten ervan zo belangrijk is. In 2001 besloot de stad de overblijfselen te behouden in de vorm van een fietspad. Het werd in 2006 voltooid

en volgt de loop van de Muur. In centraal Berlijn kronkelt het door en langs enkele van de populairste bezienswaardigheden en buurten van de stad. Aan het begin volgden we een dubbele rij stenen ingelegd in de stoep, af en toe onderbroken door bronzen plaquettes gemarkeerd met 'Berlijnse Muur 1961-1989'. De hele dag zullen de stenen weer op onwaarschijnlijke plekken verschijnen – buiten een benzinstation aan de rand van de stad, rond de Brandenburger Tor, verdwijnend onder een kantoorgebouw. De zon was nog niet boven de horizon uitgekomen toen we langs een van de best bewaarde stukjes kwamen: een 100 m lang oorspronkelijk deel met een uitkijktoren en een verzorgde maar dodelijke zandstrook. Het maakt deel uit van

het Berlijnse Muurmonument, een openluchtmuseum gewijd aan de muur en zijn geschiedenis. Binnen slechts enkele kilometers van het Mauerpark fietsten we langzaam langs enkele van de bekendste bezienswaardigheden van de stad, nieuw en oud: het centraal station van glas en staal, gebouwd in 2006, en de Brandenburger Tor uit 1791. Daarna kwam het Duitse parlamentsgebouw, voor de oorlog bekend als de Reichstag. Potsdamer Platz, een paar honderd meter verder, was een bruisend commercieel centrum gereduceerd tot een woestijnen om de Muur te bouwen. Nu zie je er glazen wolkenkrabbers en luxehotels. Met klingelende fietsbellen mengden we ons tussen de forenzen in de vroege ochtend en fietsten we verder, kronkelend door ontwakende woonwijken. Al snel passeerden we de East Side Gallery, een kilometerlange strook beton langs de rivier de Spree, het best bewaarde deel van de Muur. Aan de overkant steken kranen de lucht in. Wat ooit een woestijnen bij de Muur was, wordt nu omgevormd tot kantoren voor internet-start-ups en internationale mediabedrijven.

Ik woon sinds 2005 in Berlijn en veel van de straten en buurten waar de route doorheen gaat, zijn bekend. Maar ze aan elkaar rijgen gaf me een nieuw perspectief op hoe alomtegenwoordig de Muur was. Het brede, rechte kanaalpad dat elke woensdagochtendgroepsrit verandert in een race? Deze keer vertraagde ik om het stenen gedenkteken te zien voor Chris Gueffroy, een jongeman die in 1989 werd neergeschoten toen hij naar het Westen probeerde over te steken, slechts enkele maanden voor de val van de Muur. Het was amper 8 uur 's ochtends, maar iemand had er al verse bloemen neergelegd. Het was de eerste van dit soort herinneringen aan hoe dodelijk en onderdrukkend de Muur was. Minstens 136 mensen

'Onderweg vertellen oranje zuilen de verhalen van enkele van de 136 mannen en vrouwen die stierven toen ze de grens wilden oversteken.'

BERLIJNSE EXCLAVES

Het Berlijnse Muurpad was allesbehalve logisch. Op sommige plekken creëerde het 'exclaves' van West-Duits grondgebied, volledig omringd door Oost-Duitsland. De communistische autoriteiten respecteerden de wet: in een geval werd een afgesneden cluster van tien huizen per helikopter bevoorrad tot dat er een 750 m lange weg kon worden aangelegd om het met de rest van West-Berlijn te verbinden.

En in Erlengrund kregen eigenaren van percelen in een 4 ha grote tuinkolonie hun eigen deur in de Muur, compleet met zoemer.

Van boven met de klok mee: Brandenburger Tor; Wannsee; een deel van het Berlijnse Muurmonument. Vorige bladzijde: rijdend langs een restant van de Muur

werden gedood toen ze de DDR probeerden te ontvluchten en honderden anderen raakten gewond bij een poging. Zo dient de lus ook als een openluchtmuseum en gedenkteken: op 29 plekken onderweg vertellen oranje pilaren de verhalen van enkele van de mannen en vrouwen die werden gedood terwijl ze de zwaarbewaakte barrière probeerden te passeren. Nog lang nadat ik was gestopt om ze te lezen, merkte ik dat ik nadacht over een systeem dat mensen die probeerden te vluchten executeerde. Er zijn een paar plekken langs de Muur waar fietsers niet kunnen komen; waar de grens ten zuiden en westen van de stad de rivier de Havel passeert. De rivier zelf – zwaar ondermijnd en bewaakt, natuurlijk – was de ‘Muur’. We stuurden onze fietsen naar een veerboot in Wannsee voor een korte rit en kozen het pad omhoog in het groene Kladow aan de andere kant. We reden weer naar het noorden en oosten, en passeerden zanderige naaldbossen en akkers met rijpende maïs, een landelijk landschap dat niet veel is veranderd in de decennia sinds Oost-Duitsland verdween. Als er niet af en toe wegmarkeringen en verkeersborden waren, zou je gemakkelijk vergeten dat we nog in Berlijn waren. Toen de schaduwen langer werden, keerden we terug naar het zuiden. Het terrein was heuvelig geworden. We verlieten een wild heidegebied, deel van een natuurreservaat aan de noordrand van de stad. en zagen de eenzame piek van de 368 m hoge televisietoren op een afstand. De rest van de rit ging over vertrouwd terrein, door steeds dichterbevolkte Berlijnse wijken. Voor het eerst die dag voelde het kil. Avondschaduwen of de schaduw van vroeger? Misschien wel allebei. **AC**

© Ian Masterton / Alamy Stock Photo, LaMaFotografia / Shutterstock

PRAKTISCHE INFO

Begin / einde // Berlijn, Mauerpark
Afstand // 160 km

De rivier oversteken // Veerboten maken deel uit van het uitstekende openbaar vervoer van Berlijn, maar ze varen onregelmatig – controleer dit vooraf. De fietscapaciteit is beperkt – wees vroeg op piekdagen.

Eten // Aan de rand van Berlijn zijn maar weinig restaurants te vinden. Neem een biertje en *bratwurst* bij Loretta am Wannsee, een biertuin bij de Wannseeveerboot.

Tweedaagse tocht // Rijd van het centrum zuidelijk en westelijk langs de muur naar Wannsee, neem dan een S-Bahn terug naar het centrum. Ga de volgende dag noordelijk en oostelijk naar Kladow, keer dan terug via de veerboot en S-Bahn vanuit Wannsee. Weinig tijd? Volg de oostkant van de Muur: begin bij het Schönefeld Airport S-Bahnstation, bezoek de centrale bezienswaardigheden en eindig bij het Hermsdorfstation – ongeveer 50 km.

WWW.LANNOO.COM

Registreer u op onze website en we sturen u regelmatig een nieuwsbrief met informatie over nieuwe boeken en met interessante, exclusieve aanbiedingen.

Vertaling Ernst Schreuder

Oorspronkelijke titel Epic Bike Rides of Europe

Oorspronkelijke uitgever Lonely Planet Global Ltd

Vormgeving Ben Brannan

Opmaak Keppie & Keppie

© Uitgeverij Lannoo nv, Tielt, 2020

© Lonely Planet 2019

© Fotografie 2020

Published by Lonely Planet Global Limited

D/2020/45/389 - NUR 512/501

ISBN 978 94 014 6545 8

De auteurs en de redactie van Lonely Planet hebben de grootste zorg besteed aan de samenstelling en de controle van deze gids. Maar omdat de gegevens voortdurend gewijzigd worden, moet de praktische informatie worden beschouwd als een aanwijzing. Het is dan ook best mogelijk dat bepaalde info bij het verschijnen van deze gids niet helemaal correct of volledig is. Wij kunnen daar niet verantwoordelijk voor worden gesteld.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Auteurs Andrew Bain (AB) is de auteur van Lonely Planet's *A Year of Adventures*. Alex Crevar (ACr) levert bijdragen aan publicaties als *The New York Times*, *National Geographic Travel* en *Lonely Planet* (www.alexcrevar.com). Andrew Curry (AC) is een journalist die in Berlijn woont. Als Total Bike Forever fietsten Tim Stephens en Adam Faulkner (TS en AF) van Londen naar Tokio. Ze maakten muziek met de mensen die ze ontmoetten; het album verschijnt in 2020. Cass Gilbert (CG) is een schrijver, fotograaf en medewerker van www.bikepacking.com; zijn website is www.whileoutriding.com. Clover Stroud (CS) is journalist en schrijver. Daniel Cole is een in Berlijn gevestigde schrijver, redacteur en muziekjournalist. Diane Daniel (DD) is een in Nederland en Florida gevestigde schrijver, gespecialiseerd in reizen, cultuur en duurzaamheid. Emily Chappell (EC) is schrijver, fietsverkenner, oprichter van The Adventure Syndicate en auteur van *Where There's A Will: Hope, Grief and Endurance in a Cycle Race Across a Continent*. Ernesto Pastor (EP) woont in Teruel, Oost-Spanje, omringd door kaarten. Felicity Cloake (FC) is een bekroond culinair journalist. Ze fietste door Frankrijk voor haar boek *One More Croissant for the Road*. Hannah Reynolds (HR) is schrijver en voormalig fitnessredacteur van *Cycling Weekly*. Helen Pidd (HP) is de Noord-Engeland-redacteur van *The Guardian* en auteur van *Bicycle - The Complete Guide to Everyday Cycling*. Jack Thurston (JT) presenteert de podcast *The Bike Show* en is auteur van de reeks *Lost Lanes*-gidsen. James Olsen (JO) werkt al 20 jaar als fietsontwerper. Jasper Winn (JW) schrijft en fotografeert reizen per fiets, te voet, te paard en met de kajak (www.theslowadventure.com). Joseph Delves (JD) is een schrijver en redacteur uit Londen. Keir Plaice (KP) heeft over de hele wereld met zijn fiets geracet. Hij schrijft over fietsen, cultuur en reizen. Kerry Christiani (KC) schrijft voor Lonely Planet. Lael Wilcox (LW) is een avontuurlijke ultra-endurancerijder (Instagram: @laelwilcox). Lee Craigie (LC) was Brits mountainbikerkampioen in 2013. Ze rijdt en racet langeafstandsroutes met zelfvoorziening. Max Leonard (ML) is schrijver van boeken, waaronder *Higher Calling* en *Bunker Research*, en creatief directeur van Isola Press. Mike Higgins (MH) is schrijver en redacteur en woont in Crystal Palace, Zuid-Londen (www.mikehiggins.org). Ned Boulting (NB) is Tour de France-commentator voor ITV en auteur van verschillende boeken. Oli Townsend en Ruth Newton (OT en RN) fietsten in 2018 van Bristol naar Bangkok (www.intandemstories.com). Robin Barton (RB) heeft op vijf continenten op mountainbikes en wegfietzen gereden. Rob Penn (RP) is journalist, tv-presentator en auteur van de bestseller *It's All About the Bike: the Pursuit of Happiness on Two Wheels*. Hij is directeur van fietsvakantiespecialist Bikecation (www.bikecation.co.uk). Stefan Amato (SA) is oprichter van bikepacking-touperator Pannier. Simon Osborne is een in Londen gevestigde schrijver en levert bijdragen aan onder meer *The Guardian* en de *Financial Times*. Tom Hall (TH) is VP, Experience of Lonely Planet. **Omslag en illustraties** Ross Murray (www.rossmurray.com).

Het papier in dit boek is gecertificeerd volgens de regels van de Forest Stewardship Council®. FSC® staat voor natuurvriendelijk, sociaal verantwoord en economisch rendabel beheer van het bosareaal op de wereld.